

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจ ส่งผลให้องค์กรธุรกิจทุกประเภท จำเป็นที่จะต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา เพื่อรับการเปลี่ยนแปลงพร้อมกันไปกับการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ ได้แก่ นวัตกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ กระแสตลาด และการแข่งขันของโลก การเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง การรุกรานของผู้ประกอบการรายใหญ่ และการเติบโตของแรงงานและงานที่ต้องใช้ความรู้เป็นฐานในการทำงาน ซึ่งทำให้องค์กรธุรกิจทุกประเภทต้องปรับเปลี่ยนการประกอบธุรกิจหลายสิ่งหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการตอบสนองและปรับตัวให้ทันกับความต้องการของลูกค้า การจัดการองค์กร การลดขนาดองค์กรลง การใส่ใจเรื่องคุณภาพของสินค้าและบริการ การกระจายอำนาจ การใส่ใจในทรัพยากรมนุษย์ในฐานะสินทรัพย์ขององค์กร การบริหารงานทันสมัยอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด การปลูกฝังค่านิยม การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ถูกต้อง และการทำงานร่วมกันเป็นทีม ฯลฯ นอกจากนี้กระแสแรงกดดันของปัจจัยดังกล่าว ยังนำมาสู่สถานการณ์ของการทำธุรกิจที่มีความไม่แน่นอนเพิ่มมากขึ้น เพราะการแข่งขันทางธุรกิจมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ประกอบกับผู้บริโภคต่างก็มีทางเลือกเกี่ยวกับสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น (Dessler. 2000 : 24 ; อ้างถึงใน ทวีศักดิ์ สุททกวาทิน. 2545 : 1)

สำหรับภาวะวิกฤติของประเทศไทยต่างก็ได้รับผลกระทบจากกระแสแรงกดดันดังกล่าวเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ในโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ในช่วงปี พ.ศ. 2540 ทำให้ธุรกิจจำนวนมากที่ไม่สามารถปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ ต้องปิดกิจการลงเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจการเงินและการลงทุน ส่งผลกระทบต่อการเกิดปัญหาการว่างงาน การขาดการลงทุนจากภายนอก การขาดเสถียรภาพทางการเงิน การตลาด ดังนั้นผู้บริโภคเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ตลอดจนเกิดภาวะที่เรียกว่า อดตรเงินเฟ้อ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องใช้เงินช่วยเหลือธุรกิจเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจการเงิน ซึ่งรัฐบาลให้การช่วยเหลือเป็นจำนวนมากประมาณ 350,000 ล้านบาท และใช้เพื่อป้องกันค่าเงินบาทถึง 700,000 ล้านบาท โดยหวังว่า การดำเนินการเช่นนี้จะสามารถ

สร้างความน่าเชื่อถือ ความเชื่อมั่นในสถาบันการเงินขึ้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม รัฐบาลก็ยังคงต้องการความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ในวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2540 นานถึง 34 เดือน ภายใต้วงเงิน 17.2 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ และต้องประกาศปิดกิจการบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เพิ่มเติมจากเดิมที่ปิดไปแล้ว 16 บริษัท เป็น 42 บริษัท ดังนั้นระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย จึงต้องเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนเพิ่มขึ้น แต่การจะเพิ่มขีดความสามารถดังกล่าวได้มากหรือน้อยเพียงใด อย่างไร ยังคงเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

จากภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในครั้งนั้น ก่อให้เกิดผลกระทบ (Impact) ต่อการประกอบธุรกิจเกือบทุกประเภทในประเทศไทยและพบว่าในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2537 – 2543 ดัชนีราคาผู้บริโภคทั้งประเทศเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงการดำเนินธุรกิจภาคการก่อสร้างทั้งประเทศที่ผ่านมามีได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤติเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน ธุรกิจการก่อสร้างเป็นองค์กรธุรกิจประเภทแสวงหากำไร และเป็นธุรกิจสาขาหนึ่งในเศรษฐกิจ ที่เป็นตัวแปรในด้านการพัฒนาและการลงทุนของประเทศ และได้รับผลกระทบโดยตรงจากกระแสภาวะวิกฤติดังกล่าว โดยข้อมูลของบริษัทศูนย์วิจัยกสิกร ระบุว่า ในช่วง 5 ปี ก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ ธุรกิจการก่อสร้างที่เคยมีมูลค่าเฉลี่ยเกือบ 3 แสนล้านบาทต่อปี หรือกว่าร้อยละ 7 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ลดเหลือเพียง 1.5 แสนล้านบาท ในปี พ.ศ. 2544 สัดส่วนมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศลดลงเหลือเพียงร้อยละ 2.9 ขณะที่บริษัทรับเหมาก่อสร้างที่จดทะเบียนกับกรมการปิดกิจการไปแล้วกว่า 6,000 บริษัท รวมเป็นทุนจดทะเบียนประมาณ 15,000 ล้านบาท ส่งผลให้การจ้างแรงงานในภาคการก่อสร้างลดลงจากที่เคยอยู่ในระดับ 2.6 ล้านคน เหลือเพียง 1.1 ล้านคน โดยบริษัทที่ยังเหลืออยู่จำนวนมากต้องประสบปัญหาด้านการเงิน (สรุปภาวะเศรษฐกิจ. 2547 : 3) นอกจากนี้สถิติของธนาคารแห่งประเทศไทย (2545 : 9) ซึ่งให้เห็นว่าหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ของกลุ่มกิจการก่อสร้างมีมูลค่าสูง 34,656 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22.4 ของสินเชื่อบริษัทในธุรกิจการก่อสร้าง ซึ่งเป็นสัดส่วนหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ต่อสินเชื่อบริษัทรวมสูงสุดในจำนวนธุรกิจทุกประเภท

ถึงแม้ว่า จากการสำรวจผู้ประกอบการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วงปี พ.ศ. 2542 พบว่า ดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจสูงขึ้นเป็นลำดับ แต่สำหรับดัชนีภาคการก่อสร้างยังอยู่ในสภาพขบเซา อาจเนื่องมาจากอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินบาทอ่อนตัวลง ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงที่สูงขึ้น และความสามารถในการแข่งขันกับตลาดโลก ประกอบกับธนาคารพาณิชย์ยังชะลอการให้สินเชื่อด้านก่อสร้างรายใหม่ ในขณะที่เดียวกัน ดัชนีราคาวัสดุก่อสร้างก็มีการปรับตัว

เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.6 เป็นการเพิ่มขึ้นทุกประเภทของวัสดุก่อสร้าง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2547 : 4) ส่งผลให้ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งปัญหาภายนอกและปัญหาภายใน ทำให้เจ้าของธุรกิจบางแห่งจำเป็นต้องปิดกิจการหรือเลิกกิจการไป เหลือเพียงไม่กี่แห่งที่ธุรกิจยังสามารถดำเนินได้

จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งจัดเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเป็นจังหวัดที่มีการเติบโตทางธุรกิจรวดเร็วจังหวัดหนึ่ง มีการพัฒนาสู่การเป็นเมืองสูง ธุรกิจการก่อสร้างได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องมากขึ้น ทั้งอาคารพาณิชย์ อาคารสำนักงาน ที่พักอาศัย ฯลฯ แต่เมื่อประเทศประสบกับปัญหาวิกฤติข้างต้น ธุรกิจการก่อสร้างในจังหวัดร้อยเอ็ดก็มีสภาพไม่แตกต่างจากธุรกิจประเภทอื่นๆ ดังจะเห็นได้จากปัจจุบันธุรกิจการก่อสร้างในจังหวัดร้อยเอ็ดเหลืออยู่เพียงจำนวนน้อยแห่ง ที่ธุรกิจยังสามารถดำเนินได้ ทั้งที่ต้องประสบปัญหาด้านต้นทุน ด้านวัตถุดิบ และปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงิน ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความสำคัญและเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไข ทั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นธุรกิจที่มีทำเลที่ตั้ง อยู่ในเขตอำเภอเมือง ส่วนธุรกิจการก่อสร้างนอกระบบไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่ามีจำนวนเท่าใด ณ ที่ใดในจังหวัดร้อยเอ็ด เพราะไม่มีการขึ้นทะเบียนจัดตั้งเป็นธุรกิจการก่อสร้าง การติดต่อกันระหว่างผู้จ้างกับผู้ว่าจ้าง จึงเป็นเพียงการบอกต่อ ๆ กันไปจากผู้ว่าจ้างคนก่อน ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีหลักฐานยืนยันชัดเจนเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า ผลจากการที่บริษัทธุรกิจการก่อสร้างในจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ปิดกิจการลงนั้น เป็นผลจากปัจจัยใดและสภาวะการดำเนินธุรกิจการก่อสร้างนี้ จังหวัดร้อยเอ็ดในช่วงที่เศรษฐกิจโลก และของประเทศไทย ที่เรียกว่า ช่วงเศรษฐกิจถดถอยนั้นเป็นอย่างไร อะไรบ้างที่เอื้อต่อการอยู่รอดของธุรกิจการก่อสร้างในจังหวัดร้อยเอ็ด

ดังนั้นผู้วิจัย จึงพิจารณาเห็นว่า หากมีการศึกษาการปรับตัวทางด้านธุรกิจรับเหมาก่อสร้างของผู้ประกอบการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด นอกจากจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อธุรกิจการก่อสร้าง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำไปให้องค์กรอยู่รอดแล้วยังเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการธุรกิจการก่อสร้างของจังหวัดร้อยเอ็ด รวมทั้งประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ฯลฯ ที่จะบังเกิดแก่ประชาชนในจังหวัด ตลอดจนรวมถึงผู้บริหารโคคของธุรกิจการก่อสร้าง นอกจากนี้ยังช่วยขยายองค์ความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจการก่อสร้าง โดยจะทำการศึกษาว่า กลยุทธ์การปรับตัวทางการจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างของผู้ประกอบการและแนวโน้มด้านการขยายตัว ควรเป็นอย่างไร ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างของจังหวัดร้อยเอ็ด จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาการปรับตัวของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในด้านการจัดการ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัด

ร้อยเอ็ด ซึ่งผลการวิจัยอาจใช้เป็นแนวทางแก้ไขและปรับปรุงการบริหารจัดการที่มีลักษณะเดียวกัน หรือใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานได้ อันจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถที่จะทำการตัดสินใจในการบริหาร โครงการ ได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับการขยายตัวของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

คำถามการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นเช่นใด
2. กลยุทธ์การปรับตัวทางการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ควรเป็นเช่นใด
3. แนวโน้มด้านการขยายตัวของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในอนาคตในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ควรเป็นเช่นใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษากลยุทธ์การปรับตัวทางการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อศึกษาแนวโน้มด้านการขยายตัวของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในอนาคตในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

สมมติฐานการวิจัย

ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างที่มีความแตกต่างกันในเรื่องปัจจัยคุณลักษณะของ ผู้ประกอบการธุรกิจก่อสร้าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์ และตำแหน่ง กับปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจ ได้แก่ ทุนจดทะเบียน ระยะเวลาดำเนินการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และจำนวนพนักงานและลูกจ้าง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับตัวทางด้านจัดการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในช่วงเศรษฐกิจชะลอตัว ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้ของทฤษฎีของ ฟาร์โยล (Fayol, 1964 : 134-139 ; อ้างใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2548 : 20-28) มี 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การจัดหาบุคคล (Staffing) การสั่งการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) และบอนนี่ (Bonny, J.B. ; อ้างถึงใน บุญฤทธิ์ วัตรภูเดช. 2547 : 11) ในด้านของการควบคุม

2. พื้นที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

3. ระยะเวลาในการศึกษา

3.1 ระยะเวลาการศึกษา ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2550 – เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550

3.2 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 – เดือนมกราคม พ.ศ.2551

4. ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาทขึ้นไป ณ ปี พ.ศ. 2550 จำนวน 25 ราย (กระทรวงพาณิชย์. 2549 : 8) โดยจะใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

5. ตัวแปรที่ศึกษา

5.1 ตัวแปรอิสระ คือ ผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามปัจจัยคุณลักษณะของผู้ประกอบการก่อสร้าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์ และตำแหน่ง กับปัจจัยคุณลักษณะของธุรกิจ

ได้แก่ ทุนจดทะเบียน ระยะเวลาดำเนินการธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง และจำนวนพนักงานและ ลูกจ้าง

5.2 **ตัวแปรตาม** คือ การปรับตัวทางด้านการจัดการองค์กรธุรกิจ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์กร ด้านการจัดหาบุคคล ด้านการสั่งการ และด้านการควบคุม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **กลยุทธ์การปรับตัว** หมายถึง กระบวนการจัดการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเน้นการมองภาพรวมอย่างเป็นระบบ ด้วยการมองผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับองค์กรทั้งภายนอกและภายในว่า จะส่งผลโดยรวมอย่างไร เพื่อนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ และเป้าหมายระยะยาว กำหนดทิศทางสำหรับการดำเนินงานให้องค์กรสามารถอยู่รอดและได้รับประโยชน์สูงสุด

2. **การปรับตัวทางการจัดการ** หมายถึง การปรับกิจกรรมต่าง ๆ ในการดำเนินงานของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ดในส่วนของจัดการทางด้าน การวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดหาบุคคล ด้านการควบคุม ด้านการสั่งการ เพื่อให้ธุรกิจอยู่รอดและสามารถดำเนินกิจการดำเนินต่อไปได้อย่างคล่องตัว

3. **ธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง** หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าที่จัดอยู่ในกลุ่มวัสดุก่อสร้าง เช่น คอนกรีต ซีเมนต์ เหล็ก ไม้ กระจก ประตู ท่อน้ำ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

3. **ผู้ประกอบการ** หมายถึง ผู้ประกอบการภาคธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาทขึ้นไป

4. **ภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว** หมายถึง สภาวะที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับต่ำ สืบเนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจของประเทศที่เป็นปัญหาเป็นผลให้รัฐบาลต้องกำหนดมาตรการและกลไก แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านั้น

5. **ธุรกิจ** หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายแลกเปลี่ยน จำหน่าย และรับจ้าง หรือให้บริการด้านการก่อสร้าง โดยถือกำไรจากกิจกรรมนั้น ๆ เป็นสำคัญ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษากลยุทธ์การปรับตัวทางการจัดการของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งข้อมูลที่ได้เป็นประโยชน์ดังนี้

1. ทำให้ทราบข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อธุรกิจการก่อสร้างในเรื่องของแนวทางในการบริหารจัดการ
2. ทำให้ทราบกลยุทธ์การปรับตัวทางการจัดการของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อวางแผนแก้ไขปัญหาการดำเนินธุรกิจก่อสร้างและการปรับกลยุทธ์ขององค์กรธุรกิจการก่อสร้าง
3. ทำให้ทราบแนวโน้มด้านการขยายตัวของของผู้ประกอบการธุรกิจรับเหมาก่อสร้างในอนาคต เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนกำหนดกลยุทธ์ด้านการบริหารจัดการ และด้านการตลาดของธุรกิจรับเหมาก่อสร้างของผู้ประกอบการได้อย่างเหมาะสมกับการขยายตัวของสถานะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทย